

Siromak Marko.

„Ob cesti v mrázi, vročini stojíš
Hripáve órgljice tožen vrtíš,
Po strani gleđa te človek vsak,
In često pomáljša zamán krilják!“
Jos. Cimperman.

od oknom čujem dobro znane glasove. — — To je odlomek ptujega glasbenega komada, kateri tožno doni na moji ušesi. Vsako leto po dva, trikrat razlegajo se ti glasovi pod mojimi okni, ker tolikokrat prihaja siromak Marko sè svojimi órgljicami v naš tržič. Stare, nadúšljive órgljice so to, katere vrti čvrst, visok mož, v siromašnej, obnošenej obleki — siromak Marko. Ko sem ga prvič zagledal, začudil sem se, češ, kaj treba takemu korenjaku prosjačiti po svetu, delal naj bi raje, pa bi si vže po kak novčič prislužil. Vender varal sem se v svojej naglej sodbi in kesal sem se, da sem ga tako hudo sodil, kajti ko sem ga bolje pogledal, opazil sem, da je siromak — slep. Sedaj sem takój pojmlil vso njegovo bédo, pojmlil sem, zakaj hodi z njim mal, črnook deček in ga vodi od hiše do hiše; sedaj mi se je smilil in zeló smilil slepi siromak. Pozval sem ga takrat v hišo, dal mu kupico vina, poprašal ga po marsičem, poprašal ga tudi po njegovej bédi. Žalostno se mi je nasméhnil siromak pri mojem vprašanji in tako-lé začél:

„Dober gospod morate biti! Očí so mi sicer potemnele, vender sreé toliko bolje čuti in nekako pozabi nesrečo, ako najde dobro dušo, katera pomiluje siromaka. Hudo me je zadela nesreča, hudo, Bogu bodi potoženo! Ne pripovedujem rad o svojej nesreči, ali vam hočem vender povedati — dober gospod ste in odleže človeku, če se potoži drugemu, kateri ga umeje, kateri ga pomiluje. Čujte toraj, skoraj bodem gotov; saj ni nič posebnega moja povest — le nekoliko žalostnih spominov — — —

Veselo so tekli dnevi moje mladosti v vasíci, nekje na Dolenjskem. Roditelja moja sta imela borno, leseno kočó in hranila v potu svojega obraza sebe in mene. Jaz se za vse to nisem mnogo brigal, brezskrbno sem se igral z drugimi vaškimi otročaji, saj nisem poznal še skrbí niti bridkostij svetá. Ali odrasel sem in jim pri delu pomagal. Čvrst sem še sedaj, nekđaj bil sem pa še čvrstejši in zato ni čuda, da so me vzeli k vojakom. Plakala je tedáj dobra moja mati in dejala: „Da bi ga le samó ne bili vzeli — samó k vojakom nè, kdo vé, kaj se še lahko dogodi, vojska bode in jaz ga ne bodem nikdar več videla!“ — In res nisem od takrat nikdar več videl svoje dobre matere — Bog daj njenej duši lahko, dobra mati je bila — Bog jo je vzel k sebi, ko sem bil jaz pri vojacih. Povrnul sem se čez tri leta zopet domóv in našel očeta postáranega, bolehnega. Kaj sem hotel, poiskal sem si družico, katera naj bi nama gospodinjala in kuhala in dobil sem dobro pošteno ženo. Vse se je pri nas nekako pomladilo, vse je bilo v redu in vse na pravem mestu in lepi časi so bili takrat, žal, da so bili le kratki, kmalu so minuli. Bog nama je dal takrat tudi tega-lé sinčka, kateri mi je v mojej nesreči

jedina podpora in oslomba in, ako bi ne bilo njega, Bog vè, kaj bi bilo vže z menoj. Lepi dnevi so bili takrat, kakor sem vam vže rekel, in kdo bi si mislil, da se bodo tako hitro izpremenili.

Prva nesreča, katera me je zadela, bila je, da sem izgubil svojega dobrega očeta; starček je vedno bolj pešal, hiral je od dne do dne in skoraj smo ga ponesli plakajoč na pokopališče.

Redko pride jedna nesreča sama, kmalu se jej pridruži še druga — tretja. Bilo je nekega poletnega predpóludne. Baš sem na malem okrajku, katerega sem si vzel v najem, nekaj okopaval, ko priteče k meni, ves objokan, ta-lé moj sinek. „Za Bóga, kaj se je pripetilo?“ vprašam dečka. „Pojdite, oče, hitro domóv, mati se zeló joče ter pravi, da vas nikdar več videla ne bova,“ ihtel je deček. Tekel sem hitro domóv in v sobi dobil občinskega slugo in plakajočo ženo. — „Marko, dragi Marko — plakala je žena — na vojsko moraš, in takój moraš odtodi, jutri moraš biti vže v Ljubljani in od ondod vas bodo gnali doli v Turčijo in Bog si ga védi, kam še. Oj, Bog se usmili mene sirote in mojega ubožnega otročička!“ — Skoraj nisem hotel verovati tako nenadnej vésti, ali občinski sluga mi je potrtil žalostno resnico in mi izročil višji ukaz. Kaj sem hotel? Zapustiti sem moral drago domačo vasico, zapustiti moral plakajočo ženo in ubozega otročiča, zapustiti ju sama brez pomoči, brez váruha. Nekaj mi je rekló, da zadnjikrat gledam to domače polje, da zadnjikrat vidim svoj rojstni kraj, da zadnjikrat zrém v solzeče oči preljubljene žene in nedolžnega deteta. In odhajal sem s potrjim srcem v krvavi boj — —

Kaj bi vam pripovedoval potankosti, saj vas itak ne bi zanimale. Z Ljubljane smo se odpeljali doli na mejo in od ondod smo korakali v Bosno. Marsikaj smo doživeli, marsikaj pretrpeli, mnogokrat smo se vže poskusili z divjimi rudečehlačarji in vže sem se nadejal, da se povrnem zdrav v svojo milo domovino k preljubim domačim, kar me zadene nesreča, o katerej niti sanjal nisem. Obsedali smo mesto Jajce. Dolgo časa smo je vže zamán naskakovali, naposled se je vender na našej strani obrnilo na boljše. Svinčenke so švigale mej nami kakor toča na gosto, gost dim je oviral naše oči in streljali smo, da je gromelo na vse strani. V vojnej navdušenosti sem pozabil na vse, korakal sem pogumno naprej — — — zasvetilo se je nekaj pred mojimi očmi, zaskelélo me je nekaj in onesvétil sem se — — —

Zbudil sem sem v vojaškej bólnici. Hotel sem odpreti oči, odpiral sem, trudil sem se, da bi kaj videl — ali vse zamán, gosta temà je bila pred menoj, kamor koli sem pogledal. Britko sem zaječal in ležal nepremično. Hodili so k meni zdravniki, pregledovali moje oči, obvezovali me, ali zamán, — predragoceni vid izgubil sem za vselej, krogla, katera je mimo mojih oči letela, vzela mi je najlepši dar božji; postal sem največji siromak — slepec. Čim boljše sem premišljeval svojo nesrečno osodo, tem huje mi je bilo — — zdvojil bi bil, da ni bilo najboljšega tolažila v nesreči — vroče molitve k Vsemogočnemu, najboljšemu očetu vseh sirot.

Potikal sem se še dolgo časa po vojaških bólnicah, dokler me niso naposled, ko so vže spoznali, da mi nihče več pomagati ne more, poslali domóv. Žalostna je bila moja vrnitev, žalostna. Plakali smo vsi trijé, žena, otrok in jaz, plakali so tudi drugi dobri ljudjé, ko so me videli mladega, krepkega in — slepega.

In da sem bil sam, še, še. A imel sem ženo, dobro ženo in malega nepre-skrbljenega otroka. Siromašna, dobra moja žena, koliko je trpela! Ves božji dan je delala pri sosedih, in še po noči je bdéla, samó, da naju in otroka preživi. Ali je potem čudo, da se je sirota končala? — Delo, skrbi, a največ še žalost so jej prikratile njeno mlado življenje, venela je kot zapuščena cvetica in ovenela je prehitro za mene in otroka. Sama sva bila sedaj na tem božjem svetu, sama, nedolžni otrok in jaz siromašni slepec, obá potrebna pomoči in čvrste pomoči. A pomoči ni bilo od nikoder! — —

Prodal sem svojo borno kočó, plačal iz one svotice nekoliko dolgov, kateri so se nabrali, odkar ni bilo pravega gospodarja, a s preostalim sem si kupil te-le órgljice. Stare so sicer in hripave, a vender naju redé, borno sicer, ali pošteno. In sedaj potujem od vasí do vasí, večkrat najdem dobro, usmiljeno dušo, ali tudi večkrat me zapodí izpred svojih vrat kak trdosrčnej. Za nadlogo sem ma svetu in daj Bog, da bi skoraj odpotoval v drugo, boljšo domovino — k svojim dragim. A dobri Bog ne bode zapustil tega malega, bode ga vže kakó preskrbel tega dečka, kateri mi je jedina podpora, jedino tešilo v bridkih dnevih moje nesreče!“ — —

Končal je Marko in se žalostno nasméhnil, a dečku so zaigrale v lepih, črnih očeh svetle solzice in žalostno je pogledal svojega siromašnega očeta. Zahvalil se mi je siromak Marko, vzel zopet órgljice na svoji rami in deček ga je odvel pred druga vrata. A jaz sem žalosten gledal za njim, dobro sem razumel njegovo bédó in vzkliknil s pesnikom:

„Nebó potéši,
Nebó te réši,

V najboljših dnevih je hleb tvoj grenák.
In s polnim klobukom si le — siromák!“

* * *

Otroci moji, dragi! Prepričan sem, da pride siromak Marko sè svojimi nadúšljivimi órgljicami tudi pred vaše duri; saj potuje po vsej slovenskej deželi. Spómnite se tedaj moje povesti, otroci ljubi; pojdite k svojim dobrim starišem, poprosite je za kak novíč, ali pa skorjico kruha, — izvestno vam dadó — kar je bode te prosili — in to podelite potem siromaku Marku in njegovemu črno-okemu dečku. Védite predragi, da imate milo rodno hišo, imate skrbne roditelje, imate ljubeznjive bratce in sestrice, imate dobre učitelje; vi gledate svetlo solnčee, gledate pisane cvetice, občudujete lepo naravo božjo — vam je ves svet odprt; a oni — slepi siromak Marko — nima nikogar na vsem božjem svetu, kakor svojega vodnika — jedinega sinka; on ne vidi svetlega solnca niti belega dneva, ker mu je solnce na veke potemnelo, ne vidi lepe narave, ne vidi domačega rod-nega kraja, dà, še svojega lastnega sinka ne vidi; njemu je vse mrtvo — vse temno — vse mu je noč, temna noč — brez zvezd, brez svetila — — — Po-delite mu radi, če tudi majhen dar, in srcé vam bode mirno, veselo in zadovoljno. Siromak Marko vas ne bode sicer videl, vender bode čutil, da imate dobro srcé; blagoslovil bode vašo radodarno ročičó; a tudi vaše dobro delo ne bode skrito ostalo, zapisano bode v zlato knjigo vaših dobrih del in vesel bode gledal doli na vas, vaš dobri Oče, ki je gori v svetlih nebesih. — — —

Janko Barlè.